

Бескорса Олена Сергіївна
кандидат педагогічних наук
старший викладач кафедри теорії і практики початкової освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Україна

Павлович Ганна Юріївна
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
факультету підготовки вчителів початкових класів
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Україна

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ GERMANOMOVNOЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Статтю присвячено проблемі формування германомовної комунікативної компетентності засобами дидактичної гри. Автори зазначають, що формування комунікативної компетентності відбувається у ситуаціях мовлення, наближених до реальних ситуацій спілкування. Для учнів молодшого шкільного віку провідним видом діяльності є ігрова діяльність. Тому в статті зауважено, що у навчанні іноземної мови доцільно керуватися принципом наступності, тобто поступового переходу від ігор, спрямованих на формування мовних навичок, до ігор, які власне забезпечують формування і подальший розвиток механізмів мовлення. У статті представлено класифікацію дидактичних ігор та наведено приклади ігор, які практично застосовуються у навчання німецької мови в початковій школі.

Ключові слова: германомовна комунікативна компетентність, учні початкових класів, дидактична гра, ситуації мовлення.

Вступ. Одним із важливих кроків до модернізації і реформування системи іншомовної освіти у нашій країні стало навчання іноземної мови у початкових класах. Перед міністерством освіти постало завдання оновити зміст навчання, його цілі, розробити нові стандарти, програми, сучасні підручники, які будуть орієнтовані саме на формування комунікативної компетентності.

Однією з актуальних проблем вчителя іноземної мови у початковій школі є формування комунікативної компетентності у школярів. Дуже важливо обрати такі методи, які будуть не тільки відповідати психологічним та фізіологічним можливостям учнів, але й спрямовуватися на вирішення комунікативних завдань у вивчанні іноземної мови.

На думку видатних учених Д. Ельконіна, Г. Рогової одним із таких ефективних методів можна вважати дидактичну гру.

Гра – провідний вид діяльності дітей молодшого шкільного віку. У ній вони черпають взірці для вирішення нових життєвих завдань. Тому «опора на гру» – це найважливіший шлях включення дітей у навчальну роботу, спосіб забезпечення нормальних умов життєдіяльності [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. О.Савченко у своїй роботі «Дидактика початкової школи» зазначає, що кожна дидактична гра виконує різні функції: збагачує пізнавальний досвід дітей, розвиває мислення, мову, уяву, точність рухів, витримку. Але головна мета впровадження ігор у навчальний процес – викликати інтерес до навчання. Якщо гра захоплює дітей, вони виявляють максимальну активність, не відчують втоми, вони намагаються досягти найкращого результату.

О. Савченко також уважає, що дидактична гра – засіб навчання, за допомогою якого дітям легше сприймати новий матеріал та застосовувати набуті

знання, уміння та навички на практиці. Основне призначення дидактичної гри – навчати учнів діяти.

Ефективність застосування дидактичних ігор у навчанні молодших школярів переконливо доведено в роботах Ш. Амонашвілі, Н. Бібик, М. Вашуленка, Б. Друзя, Ю. Калинецької, С. Короткова, Н. Кудікіної, М. Микитинської, Р. Осадчук, Н. Підгорної, О. Савченко, Г. Цукерман, Н. Чканікова, Т. Шамакової та інших учених.

На важливості застосування дидактичної гри на уроках німецької мови в початковій школі та її ефективності наголошували також такі відомі методисти, як Є. Пассов та М. Скаткін.

Упродовж декількох років простежується зацікавленість Р.Миронова, В.Семенова та інших педагогів у проблемі використання дидактичної гри на уроках німецької мови. Педагоги і зараз продовжують накопичувати позитивний досвід у пошуку та застосуванні різноманітних видів ігор, що будуть спрямовані саме на розвиток комунікативної компетентності у молодших школярів.

Визначення мети та завдань дослідження. Метою цієї статті є обґрунтування, дослідження доцільності використання дидактичної гри, як адаптованого засобу навчання молодших школярів при вивченні німецької мови. Згідно з метою, постають такі завдання: дослідити, яке місце займає дидактична гра на уроках німецької мови; ефективність подолання мовного бар'єру учнів та оволодіння германомовною комунікативною компетентністю за допомогою гри; розглянути та класифікувати дидактичні ігри.

Виклад основного матеріалу. Головною метою вивчення іноземної мови є формування з урахуванням комунікативної компетентності з урахуванням комунікативного досвіду, сформованого на основі мовних знань і навичок, оволодіння вміннями й навичками спілкуватися в усній і письмовій формі з урахуван-

ням мотивів, цілей та соціальних норм мовленнєвої поведінки в типових сферах і ситуаціях.

У школі навчають двох видів усного мовлення (монологічного та діалогічного): підготовленого та непідготовленого. Підготовлене мовлення – це висловлювання, елементи якого попередньо відпрацьовуються, автоматизуються у понадфразових єдностях, а потім репродукуються у формі повідомлення, розповіді або викладу інформації. Непідготовлене мовлення – це такий рівень володіння іноземною мовою, на якому учень може без підготовки, без опори на попередньо задані мовні одиниці, без спонування та допомоги з боку вчителя використати засвоєний раніше мовний та мовленнєвий матеріал в комбінаціях та ситуаціях, які не мали місця в попередніх видах роботи на уроці. Таке мовлення називається спонтанним. Підготовлене усне мовлення – це один з етапів формування умінь непідготовленого мовлення, яке є метою навчання.

Вихідним орієнтиром методичної діяльності вчителя німецької мови, який навчає молодших школярів, є практична мета навчання цього предмета у загальноосвітній школі. У відповідності до вимог чинної програми вона полягає у практичному опануванні учнями мовленнєвих умінь на рівні, достатньому для здійснення іншомовного спілкування в чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі в типових ситуаціях.

Враховуючи психологічні та фізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку, найоптимальнішим способом початкового навчання є ситуація мовлення.

Ситуація на уроці – це надзвичайно цінний метод навчання іноземної мови, оскільки стимулює процес мислення і спонукає до творчості, допомагає учням розвивати та застосовувати на практиці мовленнєві вміння, формує мотивацію до навчання. Така методика підвищує інтерес учнів до занять, а головне – робить їх навчання цікавим, змістовим і творчим. Під комунікативною ситуацією розуміють сукупність умов, необхідних і достатніх для здійснення мовленнєвої дії у відповідності з окресленим планом.

Процес розвитку мовленнєвих навичок і умінь на кожному етапі має свої особливості, які визначаються конкретними умовами навчання. Навчити висловлювати свої думки в монологічній формі є однією з найголовніших практичних цілей навчання іноземної мови.

На уроках німецької мови вчитель створює ситуації, в яких учні спілкуються в парах один з одним, в групах. Це допомагає йому урізноманітнити урок. Важливу роль відіграє, також, ігрова мотивація. Вона представляє систему спонукальних причин, які стимулюють потреби молодшого школяра у грі. Працюючи в групі, учні виявляють мовну самостійність, вони можуть допомагати один одному. Вчитель на заняттях бере на себе функції організатора спілкування, ставить запитання, звертає увагу на оригінальні думки учасників.

Організуючи роботу учнів, вчитель має пам'ятати такі правила:

- по-перше, учні повинні мати вибір, як висловити свою думку. Запам'ятовування, переклад та переказ тексту не є актуальними на сьогоднішній день. Для комунікації необхідна певна нестача ін-

формації, яку учень має потребу отримати в процесі спілкування, а інший її повідомити;

- по-друге, зворотня інформація дає можливість учневі, який повідомляє інформацію, зрозуміти, що всі засоби, використанні ним, допомогли досягти поставленої комунікативної мети;
- по-третє, комунікативний метод має на меті мінімальне втручання вчителя в комунікацію учнів. Він не повинен перебивати, виправляти чи направляти комунікацію. Учневі необхідно дати час на те, щоб він згадав необхідні слова та висловив свою думку;
- по-четверте, необхідною умовою для комунікативного підходу вивчення іноземної мови є створення сприятливих довірливих відносин між тими, хто спілкується. Саме акт спілкування забезпечується вмотивованістю мовлення, зверненням її до конкретної особи та емоційне забарвлення.

Дидактична гра – це гра, яка спрямована на формування у дітей потреби в знаннях, активного інтересу до того, що може стати їхнім новим джерелом удосконалення пізнавальних умінь і навичок [2].

У навчанні іноземної мови в початковій школі гра виконує такі функції: моделюючу (сприяння соціальному розвитку дитини), інформуючу (ознайомлення дітей в ігровій формі з інформацією), формуючу (формування дитини, як особистості), коригуючу та стимулюючу.

Є безліч дидактичних ігор, але у навчанні іноземної мови доцільно керуватися принципом наступності, тобто поступового переходу від ігор, спрямованих на формування мовних навичок, до ігор, які власне забезпечують формування і подальший розвиток механізмів мовлення. Тобто, розглядати навчально-ігрову діяльність як засіб формування та удосконалення знань, умінь і навичок під час навчання іноземної мови.

Ефективним засобом удосконалення спілкування є спеціальна система комунікативних вправ, що формує комплекс навичок і умінь, необхідних у продуктивній мовленнєвій діяльності (творчий диктант / переказ; складання висловлювань; ситуативні вправи на основі реальної / уявної мовленнєвої ситуації) і дає змогу учням правильно будувати синтаксичні конструкції й зв'язні висловлювання згідно з комунікативним завданням (монолог / діалог).

Створюючи комплекс педагогічних методів для успішного формування германомовної компетентності в говорінні застосовуються ігрові технології навчання, що реалізуються у ході спільної діяльності учнів у навчальній групі – взаємодія, обмін інформацією та досвідом, вирішення проблем, моделювання ситуацій, оцінювання дій однокласників і власної поведінки, занурення в реальну атмосферу ситуації; постійна зміна режимів діяльності.

У методичній літературі є велика кількість видів і різновидів ігор, які можуть бути використані на уроках німецької мови. Такі автори, як О. Рязанова, А. Ковинева, О. Савченко, Л. Толстокова, Ю. Рогова, В. Данилович та інші створили цілі системи і класифікації ігор. Одна з найпоширеніших класифікацій належить О. Рязановій. У своїй статті методист підкреслює, що ігрова діяльність є провідною для дітей молодшого віку і що гра – природний стан малюків

[3]. Вона виділяє такі ігрові моменти:

- 1) рухливі ігри (до них відносяться зарядка з командами, гра в тварин, «Katze und Maus», ігри на увагу);
- 2) вірші і пісні, які супроводжуються рухами;
- 3) ігри-змагання (діти поділяються на команди і виконують різні завдання);
- 4) ігри з м'ячем (питання-відповідь, переклад слів і речень з української на німецьку та з німецької на українську);
- 5) настільні ігри (лото, доміно, малювання);
- 6) діалоги з героями книг німецьких авторів (Брати Грім, Мері Попінс, Бременські музиканти, Золота гуска, Білосніжка, Гензель і Гретель);
- 7) рольові ігри («У лікаря», «В магазині» тощо).

Інша класифікація ігор належить Н.Толстовій. Її класифікація має багато спільних рис з класифікацією, запропонованою Т. Рязановою, яка також виділяє рухливі ігри, рольові ігри тощо. Автор наголошує на необхідності використання рухливих ігор, тому що рухлива гра створює сприятливий ґрунт для розвитку рухливої активності дітей, зміцнення їхнього здоров'я, сприяє вирішенню певних навчально-виховних завдань, у тому числі і у навчанні іноземної мови. Рухливі ігри мають бути організовані за певними правилами, згідно яких діти діють і водночас спілкуються [2].

Крім вище перерахованих класифікацій ігор, є розподіл ігор на граматичні, лексичні, лексико-граматичні. Цю класифікацію підтримують О.Савченко[3], М.Рінволукрі та інші.

З усіх зазначених класифікацій ігор найбільш науково-обґрунтованою є класифікація І. Даниловича [5]. Автор пропонує класифікацію на основі восьми критеріїв:

- ціль гри – формування розмовних навичок (лексичних, граматичних, вимовних, орфографічних, графічних) і вмій (аудіювання, монологічної мови, діалогічної мови, читання, письма, перекладу);
- за рівнем комунікативності – комунікативні ігрові вправи, умовно-комунікативні, некомунікативні;
- за спрямованістю на отримання або видачу інформації – рецептивні, репродуктивні і продуктивні ігрові вправи;
- за рівнем управління діями учасників – з повним

управлінням, частковим управлінням, з мінімальним управлінням;

- за наявністю рольового компонента – з рольовим компонентом і без рольового компонента;
- за присутності елемента змагання – з і без елемента змагання;
- враховуючи рухливість – рухливі і статичні;
- за використання предметів – ігрові вправи з використанням предметів і без них.

Навчальна ситуація повинна зацікавити учнів, викликати у них бажання і готовність брати участь у спілкуванні.

Важливе місце серед різноманітних ситуацій займають ігрові. Як і у будь-якій колективній грі, при її проведенні дуже важливими є взаємовідносини між учнями та учителем, а також між учнями класу. Велике значення має присутність на уроці духу змагання, який виникає при сприйманні і відтворенні іншомовного контексту: хто швидше зрозуміє, правильно відповідь на запитання.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що дидактична гра у навчанні німецької мови у початковій школі є ефективним методом навчання, оскільки за допомогою гри засвоєння і запам'ятовування навчального матеріалу відбувається ефективніше, в учнів розвивається інтерес, підвищується мотивація до вивчення мови. За допомогою дидактичної гри легше зосередити увагу молодшого школяра, залучити його до активної роботи з граматичним матеріалом, який є основою для навчання всіх видів мовленнєвої діяльності. Ігрова діяльність допомагає дитині адаптуватися в іншомовно-комунікативному просторі, відчуті потребу у вивченні іноземної мови та мотивує цю діяльність. Завдання педагога полягає в тому, щоб знайти максимум педагогічних ситуацій, у яких може бути реалізоване прагнення дитини до активної пізнавальної діяльності. Педагог повинен постійно удосконалювати процес навчання, що дозволяє дітям ефективно та якісно засвоювати матеріал. Тому так важливо використовувати ігри на уроках іноземної мови. Також важливим моментом є те, що ігри потрібно проводити систематично й цілеспрямовано на кожному уроці, починаючи з елементарних ігрових ситуацій, поступово ускладнюючи та урізноманітнюючи їх.

Список використаної літератури

1. Данилович І.А. Система ігрових вправ для молодшої школи / І.А.Данилович // Іноземні мови у школі. – 1999. – №2. – С.14-18
2. Карпиченкова Е.П. Роль музики и песен в изучении немецкого языка / Е.П.Карпиченкова // Иностранные языки в школе. – 2000. – №5. – С.45-48
3. Мила О.П. Дидактичні ігри як засіб розвитку пізнавальної активності учнів на уроках англійської мови: навч.-метод. посіб. з англійської мови / О.П.Мила. – Вінниця, 2013. – 50 с.
4. Мельник В.О. Граючись, вчимося: навч. посіб. ігрових вправ для вивчення англійської мови у молодшій школі / В.О.Мельник. – Луцьк, 2010. – 35 с.
5. Савченко О.Ю. Игры на уроках иностранного языка / О.Ю.Савченко // Иностранные языки в школе.– 2002. – №2. – С.39-41

Стаття надійшла до редакції 05.05.2016 р.

Бескорся Елена Сергеевна

кандидат педагогических наук

старший преподаватель кафедры теории и практики начального обучения

ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет», г. Славянск, Украина

Павлович Анна Юрьевна

соискатель высшего образования степени бакалавра

факультета подготовки учителей начальных классов

ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет», г. Славянск, Украина

ДИДАКТИЧЕСКАЯ ИГРА КАК МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ ГЕРМАНОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Статья посвящена проблеме формирования германоязычной коммуникативной компетентности средствами дидактической игры. Авторы утверждают, что формирование коммуникативной компетентности происходит в речевых ситуациях, которые максимально подобны реальным ситуациям общения. Для учащихся младшего школьного возраста ведущим видом деятельности является игровая деятельность. Поэтому в статье отмечено, что в обучении иностранному языку целесообразно руководствоваться принципом преемственности, то есть перехода от игр, направленных на формирование языковых навыков, к играм, которые обеспечивают формирование и дальнейшее развитие речевых механизмов. В статье представлено классификацию дидактических игр и приведены примеры игр, которые могут использоваться в практике изучения немецкого языка в начальной школе.

Ключевые слова: германоязычная коммуникативная компетентность, учащиеся начальных классов, дидактическая игра, речевая ситуация.

Beskorsa Olena

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer

SHEE "Donbas State Pedagogical University"

Sloviansk, Ukraine

Pavlovych Hanna

Student of Primary School Teachers Training Faculty

SHEE "Donbas State Pedagogical University"

Sloviansk, Ukraine

DIDACTIC GAME AS A METHOD OF FORMING OF GERMAN-SPEAKING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN

The authors prove that forming communicative competence is held in speech situations which are very similar to real communicative situations. The authors emphasize that working in groups primary schoolchildren become more independent. The teacher plays the role of supervisor who arranges pupils' communication; ask questions, pays special attention to the pupils' original thoughts. The following rules are sorted out to arrange the efficient communication: firstly, pupils should have an opportunity to choose the way of expressing their thoughts, as retelling of the text is not considered to be relevant nowadays; secondly, feedback helps achieve communicative goals; thirdly, communicative technique means minimum teacher's interference in pupils' speech; fourthly, it is necessary to have trusting relationships in communicative process among their members. Primary schoolchildren's principal kind of activities is a game. That's why in teaching foreign languages it is rational to follow the principle of continuity which means the gradation from games, directed to forming language skills, to games which provide forming and further development of speech ones. The classification of didactic games and examples of games, which can be used in the practice of German language teaching in primary schools, are presented.

Key words: German-speaking communicative competence, primary schoolchildren, didactic game, speech situation.